

MARIN SORESCU KÖLTÉSZE

SZEMLÉR FERENC

Néhány esztendővel ezelőtt az ifjú Marin SORESCU nagy feltűnést keltett paródiakötettel jelentkezett a román költészetben. Könyvének szóról szóra fordított címe „Egymagam a költők között” lehetett volna. Ha azonban megkértek volna annak idején a lefordítására, a cím ma „Magányos költő”-ként hangzanék.

Mert bármennyire is önmagukra ismertek az enyhe iróniával utánzott vagy kivesézett költők, a paródiák alapvonulatából már akkor is egészen sajátos hang zendült az újra és ismeretlenre vágyakozó olvasó felé: Sorescu egyéni költői beszéde, amely saját felfokozott rezgésszámaival legtöbbször átfődte a parodizálni kiválasztott költőtárs hangszínt, s egy teljesen sajátos új költői egyéniség jelentkezését hirdette meg.

A kezdő költő paródiakötetéről azóta is csak ritkán esik szó. Az ezután következő években meglepő bőséggel megjelenő saját költeményei és nemsokára kötetei szinte teljesen elfeledtették a kezdeteket. Még csak azt sem lehetne állítani, hogy az egykor parodizált költők modora vagy magatartása lett volna rá befolyással. Hirtelenében még azt sem lehetett eldönteni, hogy az ifjú költő milyen hagyományt folytat, vagy miféle célokat tűz ki maga elé, annyira megkapó és különleges teljesítménynek látszott az egyéniségének teljes fegyverzetében megmutatkozó új jelenség.

Az utóbbi három-négy évben megjelent verskötetei (melyeknek címe magyarul talán „Költemények”, majd „Az óra halála” és „Don Quijote ifjúsága” lehetne) s azok is, amelyek most vannak megjelenőben, de még nem jutottak kezembe, mindenekelőtt előadásmódjuk közvetlenségével, áttetszőségével, mondhatni: közérthetőségével lepnek meg. Ezt azért kell külön hangsúlyozni, mert modern költészetünk legfőbb közös sajátosságát éppen a költői homályban és titokzatosságban jelölhetnők meg. Sorescu ezzel látszólag ellentétben már-már a közbeszéd szintjén tárja eléink mondanivalóit. Szavait a mindennapi társalgás köréből meríti, a központozást nem hagyja el, mondatai nagybetűvel kezdődnek, és — szégyenszemre meg kell vallani — mindenkinek jól körültaogatható értelme van.

A maradi közérthetőséget kereső olvasó azonban keserves csalódásokkal eltelten teszi le kezéből Sorescu költeményeit. Minél mélyebbre hatolunk ugyanis a versek rétegeződéseiben, annál többször kell megállapítanunk, hogy a felületi egyszerűség, illetve ennek az egyszerűségnek látszata mögött az összetettségeknek és bonyolultságoknak újabb és újabb tartományai terülnek el. Sorescu verseinek talán nem is egyetlen értel-

mük van, hanem több egymás mögött vagy alatt rejtezkedő, egymást pontosan fedő és mégis lényegileg különböző vonulat, amelyekből az olvasó mindig azt fedezi fel, amely saját lelkiállapotával és beleérzésével összhangban van. Mintha csak az anyag szerkezetével és fölépítésének kutatásával foglalkozó tudós helyzetében volnánk: az eleinte végsőnek látszott megoldás minden egyes esetben egy-egy újabb értelmezés kezdetét jelenti.

De bármilyen és bármekkora bonyolultságokat tartalmaz is a Sorescu költeményeiben kifejezést kereső és lelő életérzés, magatartásából egy pillanatra sem tűnik el az igazi költő friss rácsodálkozása az őt körülvevő valóságos világra, amelynek benyomásaiból épül fel saját benső univerzuma. Ehhez a gyermekded meghökkenéshez párosul a versek szövegtében mindenütt felcsillanó önkéntelen humor, a röppenő gunyorosság, a visszafojthatatlan derű, amely valamennyi versének valamely akaratlanul is bizakodó alaphangot kölcsönöz.

De ez esetleg nem egyéb a költő védekezésénél az ember világát és életét fenyegető veszedelmek ellen. Vannak költők, akik a tragikus életérzés kimondásában vagy felfokozásában lelik meg a továbbélés lehető módját és eszközt. Vannak, akik a borúlátás ködeibe burkoltan mutatnak a nyugtalanító tünetekre. Sorescu azonban úgy tesz, mintha nem akarná meglátni a vadon mélyén rejtő rémeket és kísérteteket, és fűtörészvedudorászva halad el a rémeket rejtő bokrok és ágaik fenyegetően rázó törzsek éjsztét árnyékában.

A csoda pedig megtörténik. Mert a járhatatlannak vélt rengetegben sorra nyílnak meg a legszelídebb ösvények, egymás után tűnnek el a legriasztóbbnak látszó árnyékok. Valamely biztató hivatásokkal telt szívélyes tájon járunk, amelynek bátorító intéseit szívesen fogadja be a szem, és emberi nyugalmat sugalló hangjaira mindegyre szomjasabb a fül.

E csábító derű legtisztább hangjai mégis inkább legelső verseskönyvében csendülnek meg. Akkor az újból fellélegző világ valamely könnyülés hatása alatt ismét szabadjára engedte az élni akarás vágyait és reményeit. Azóta a látóhatár mélyén mindig rejtőzködő ködöket megint fenyegetőbben látjuk türemelni, és Sorescu verseiből sem törölhetők ki a borulat nyomai. Ez is azt bizonyítja azonban, hogy szívvel-lélekkel együtt lélegzik a mával, és annak minden rezdülését az érzékeny műszerek bizonyosságával jelzi.

Ennek az érzékenységnek egyébként kitűnő tanúbizonyságát adta a Bukarestben nagy sikerrel bemutatott és Párizsban is játszott „Jónás” című monodrámájában, amelynek szövegét magyarul a budapesti *Nagyvilág* is közölte valamelyik tavalyi számában. Derűjének és optimizmusának viszont talán azzal ad az életben is kifejezést, hogy már évek óta nagy kedvvel és odaadással vezeti a bukaresti rajzfilm-stúdiót, amelynek nem egy alkotása nemzetközi hírnevet szerzett a román filmgyártásnak.